

Troms og Finnmark fylkeskommunes innspill til handlingsplan for deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge.

Det vises til invitasjon fra Kultur- og likestillingsdepartementet om innspill til handlingsplan for deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge. Regjeringen vil stoppe de økende forskjellene og lage en handlingsplan for deltagelse i fritidsaktivitet for barn og unge. Planen skal være klar før sommeren 2024. [Om arbeidet med handlingsplan for deltakelse - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Barn og unge har ikke like muligheter til å delta i kultur- og idrettsaktiviteter i Norge i dag. Det er systematiske forskjeller i hvem som er inkludert. Barn med foreldre som har dårlig råd, lite utdanning og et mindre nettverk har lavere sannsynlighet for delta regelmessig i fritidsaktiviteter enn barn fra familier med flere ressurser.

Regjeringen foreslår ti millioner kroner til å følge opp arbeidet i statsbudsjettet for 2024. Formålet med handlingsplanen er like muligheter til å delta i kultur- idretts- og friluftslivsaktiviteter for barn og unge i hele landet.

Delmål som foreslås for planen er:

- Få mer kunnskap om driverne til sosial ulikhet i deltakelse
- Få ned prisene og kostnadsdrivere på aktiviteter
- Gi god og tilgjengelig informasjon om aktiviteter og tilbud

Innsatsområder som er skissert er likestilling og forebygge diskriminering, rammevilkår for organisasjonene som skaper aktiviteten og medvirkning, nye tilbud og former for samhandling.

Kultur og likestillingsdepartementet ønsker innspill på følgende spørsmål:

- Hva er det viktigste din organisasjon/institusjon kan gjøre for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?
- Hva trenger din organisasjon/institusjon for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?
- Hvem trenger dere å samarbeide med for å inkludere enda flere barn og ungdom innen kultur-, idrett- og eller friluftslivsaktiviteter? Og hva skal til for at dere finner sammen?

Fylkeskommunene i Troms og Finnmark har samordnet innspillene og er basert avdelingene sine tilbakemeldinger. Innspillene kan også ses i sammenheng med tidligere innspill til Regjeringens strategi for kulturfrivillighet og innspill til NOU 2023: 13 «på høy tid», som har flere sammenfallende poeng.

Demografi:

Det er viktig at handlingsplanen tar hensyn til demografiske forskjeller i Norge. Det er stor variasjon på størrelse av byer og kommuner, samt geografiske avstander. Det kan med fordel komme gode eksempler fra små distriktskommuner på lik linje med større byer.

Planlegging og transport:

En handlingsplan bør ta høyde for indirekte påvirkningsfaktorer som transport. Det er ikke alle barn og unge som har mulighet til å bli kjørt til og fra fritidsaktivitet, og manglende transportmuligheter vil da være en ekskluderende faktor.

Når det gjelder planlegging bør det tilrettelegges for økt sirkulær bruk av skoler, barnehager, grendehus, bibliotek og så videre. Ved å legge fritidsaktiviteter til eksisterende bebyggelse i flere mindre byer og tettsted vil man kunne fjerne behovet for transport og dermed øke mulighet for deltakelse. Det må tilrettelegges for inkludering på tvers av de sosialøkonomiske sjiktene slik at ingen barn faller fra. I tillegg en god og gjennomtenkt planlegging av hvor grøntarealer, kultur- og idrettsanlegg plasseres.

Mangfold og inkludering:

For at fylkeskommunene i Troms og Finnmark skal kunne ta en regional samordnet rolle, er det nødvendig med økte rammer som kan gi et økt handlingsrom mot frivillig sektor, også på integreringsområdet. Fylkeskommunene kan dermed styrke et samarbeid mellom organisasjoner, støtte møteplasser som fremmer sosial integrering, og stimulere tiltak som bidrar til integrering og inkludering av utsatte grupper.

Ifølge artikkel 31 i FNs barnekonvensjon har alle barn og unge rett til hvile, lek og fritid. Rettigheten forsterkes ytterligere gjennom FNs konvensjon om rettighetene til personer med funksjonshinder (CRPD), som klart fastslår at det er nødvendig å sikre at «barn med nedsatt funksjonsevne har samme mulighet til å delta i lek, fornøyelser, fritidsaktiviteter og idrettsaktiviteter».

Til tross for rettighetene avslører både forskning og erfaringer at brudd på CRPD og barnekonvensjonen dessverre forekommer (NOU 2016: 17). Barn og unge med funksjonshindre blir ikke inkludert på lik linje med andre når det gjelder fritidsaktiviteter, og de opplever et begrenset og mindre variert tilbud etter skoletid sammenlignet med andre barn og unge (NOU 2023: 13).

Fritidsaktiviteter for barn og unge blir vanligvis organisert av kommunen og frivillige organisasjoner. Det bør derfor vurderes å innføre krav om universell utforming når det gis

støtte til idrett, kultur og fritidsaktiviteter rettet mot barn og unge. Universell utforming bør også gjelde for alle varer, tjenester, informasjon, teknologi og fysiske omgivelser som påvirker oppvekstvilkårene til barn og unge.

For å oppnå mål om universell utforming er det behov for å øke kompetansen innen CRPD og universell utforming til offentlige forvaltningsorganer og andre tjenesteytere. Dette kan gjøres gjennom både nasjonalt, regionalt og lokalt planarbeid. For å skape en samfunnskultur som er inkluderende, kan det bidra til å sikre at alle barn og unge, uavhengig av funksjonsevne, får like muligheter til å delta i samfunnet, både til hvile, lek og fritid.

Idrett:

Troms og Finnmark sine fylker er geografisk store og har store avstander. Statistikken (norsk idrettsindeks) viser at fylket har en veldig god anleggsdekning, men realiteten er det annerledes. Det er store avstander mellom by og bygd, som gjør det nødvendig med flere anlegg som er tilpasset de lokale forholdene som svært viktige. I de to nordligste fylkene er det en nødvendig med idrettshaller for å kunne drive idrett i de mange månedene det er vinter, og det bør tilrettelegges for innendørs anlegg til egenorganisert aktivitet.

Idretts-, friluft-, og kulturanlegg må være bygget etter barn-, og unges behov. Det må være enkelt å komme inn i idrett, friluftsliv og kultur og det må være en lav kostnad. Det gjør at tilgangen på anlegg bør være så enkel som mulig.

Fylkeskommunene er avhengig av tildelingen av spillemidler for å kunne veilede og tilrettelegge for en infrastruktur som gjør at flest mulig kan drive med idrett, friluft og kultur. Det er også viktig at anleggene som driftes av idrettslag og frivillige foreninger ikke blir for dyre i drift. Det kan bidra til for høy medlemsavgift og det vil kunne ekskludere barn og ungdom som ønsker å drive med aktiviteter.

Når det gjelder spillemidler til kulturarenaer så bør det styrkes, i tillegg til utviklingsmidler til fylkeskommunene. Det er i dag ingen nasjonale veiledere på hvordan kulturarenaer bør bygges og ivaretas, og da vet man ikke om kulturarenaer oppfyller de ulike behov til kultur, idrett og aktiviteter.

Barn og unge må kunne drive med fritidsaktiviteten der ønsker, på stedet der bor, med så lav kostnad som mulig for at flest mulig skal kunne delta. For å kunne gjøre dette trengs det anlegg som er finansiert av spillemiddelordningen.

Bibliotek:

Folkebibliotek er en del av den sosiale infrastrukturen og med god satsning bidras til å nå samfunnets bærekraftsmål. Kommuner som utvikler sine bibliotek til å bli gode og tilgjengelige er demokrati-fremmende og skaper felleskap (Norsk bibliotekstrategi - Rom for demokrati og dannelse, 2019).

Folkebibliotekene kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller og lokal trivsel og utvikling. Folkebibliotekene bør være en del av unges liv fra tidlig alder av i deres oppvekst i kommunene. Dette kan gjøres ved økonomisk styrking av bibliotektjenesten i seg selv med flere ansatte, tilrettelegging av lokaler og utstyr og ved å samkjøre gjennom ulike samarbeid mellom kommunale deler som oppvekstsektor, ungdomsklubb, helsestasjon eller med frivillige lag og foreninger som spillklubber eller Røde Kors. Få ressurser i folkebibliotekene kan skape utfordringer for det helhetlige innholdstilbudet.

Formålsparagrafen til folkebibliotek ble revidert i 2014 med en påpekning av biblioteket som møteplass og arena for samtale og debatt. Fylkesbibliotekets kartlegging i 2023 viser at bibliotek i liten grad er tilpasset ungdom. Fra kommunehelsens statistikkbank kan man også se at Troms og Finnmark har lav skår på «Treffsteder for unge, opplever at tilbudet er bra». (FHI, 2022).

En bevisstgjøring av bibliotekets rolle og potensial ser vi som viktig å bidra til for ulike nivåer av forvaltning. Fylkesbiblioteket utarbeider i dag en bibliotekplan med varighet fra 2024 til 2036 sammen med folkebibliotekene, noe som kan bidra til en slik bevisstgjøring.

Hva er det viktigste din organisasjon/institusjon kan gjøre for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?

Samarbeide og samhandle med frivillig sektor og næringslivet, som baserer seg på likeverdige partenterskap og gjensidig respekt for hverandres roller med å legge til rette for møteplasser og arenaer, som er tilpasset alle og som fremmer engasjement, mestring, inkludering, helse, trivsel og miljø. Legge til rette for frivillighet og bred deltakelse i aktiviteter og prosesser for kompetanseutvikling og samhandling mellom ulike aktører gjennom å arrangere møter og arenaer som fokuserer på å få flere barn og unge med på kulturaktiviteter. Sørge for at flere barn og unge kan delta i organisert fritidsaktiviteter, uavhengig av foresattes økonomiske eller sosiale situasjon, ha en infrastruktur for lek og fritid.

Fylkeskommunene gir i dag driftstilskudd til institusjoner og organisasjoner som gir opplevelsestilbud og tilbud om deltageraktivitet for barn og unge i dag. Fylkeskommunene kan knytte krav i tildeling som støtter og sikrer barn og unges deltagelse. I tillegg til de føringer som Sametinget, departement og andre underliggende etater stiller til tilskuddsmottaker.

Revy- og teateraktivitet er mange steder en viktig aktivitet på tvers av generasjoner, og flere har egne barne- og ungdomsrevyer /-teatergrupper. Fylkeskommunene kan videreføre og styrke satsingen.

Fylkeskommunene kan vurdere egne tilskuddsordninger, i hvilken grad de stimulerer til å rekruttere flere barn og unge inn i kulturaktivitet, ved behov endre retningslinjer for i større grad for å få med flere.

Fylkeskommunene kan forsterke krav om universell utforming i kriterier for søknadsordninger som gjelder aktiviteter som inkluderer barn og unge. Fylkeskommunenes lokaler kan stilles til disposisjon for lag og foreninger som tilbyr aktiviteter for barn og unge, for eksempel videregående skoler.

Bidra til å utvikle kunst- og kulturfaglig profesjonalitet gjennom å styrke nettverkene på kulturområdet. Det kan bidra til å øke kvalitet og interessen for aktivitetene og få flere med i både organisert og uorganisert fritidstilbud.

Tilrettelegge for barn og unges deltakelse i kulturaktiviteter i fylkeskommunenes planverk og strategier.

Etablere rutiner for at barn og unges stemmer blir inkludert i beslutninger og vurderinger som angår deres fritid og barrierer for deltakelse.

Etablere en god frivillighetspolitikk i fylkeskommunene.

I dag finnes det flere oversikter på nett med aktivitetstilbud for barn og unge i tillegg til alle lag og organisasjoner med egne sider. En felles, flerspråklig nettressurs kan være en fordel.

Hva trenger din organisasjon/institusjon for å inkludere enda flere barn og ungdom i kultur-, idrett- og/eller friluftslivsaktiviteter?

Frivillighet spiller en viktig rolle både i idrett, kultur og friluftsliv. Det er viktig med stabile, forutsigbare støtteordninger til disse organisasjonene.

Fylkeskommunene i Troms og Finnmark trenger støtteordninger og en styrket økonomi til å oppgradere arenaer for kunst og kultur i fylkene. Et løft i tilskuddsordninger som spillemidler til kulturarenaer, idrettsanlegg og nærmiljøanlegg kan bidra til å realisere det, også for bygging av kulturarenaer. Egne midler for oppgradering av lokaler og arenaer for å imøtekomme generelle krav og standarder om universell utforming og tilgjengelighet.

Ressurser til å arrangere kurs, nettverksmøter og kompetansesamlinger om relevante temaer, som tilgjengelighet og egnethet for rom til kultur- og fritidsaktiviteter. Støtte til samisk, kvensk språklig kulturaktivitet for barn og unge. Støtte- eller tilskuddsordning for å dekke kontingent og reise/transportutgifter.

Hvem trenger dere å samarbeide med for å inkludere enda flere barn og ungdom innen kultur-, idrett- og eller friluftslivsaktiviteter? Og hva skal til for at dere finner sammen?

Organisasjoner og institusjoner innen det frivillige og profesjonelle, både lokalt, regionalt og nasjonalt som tilbyr aktiviteter for barn og unge. Eksempelvis kan nevnes kommunene, Staten, Sametinget, Direktoratene, Barne- og ungdomsråd, NAV, Mobbeombudet og forskningsmiljøer som forsker på barn og unges deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter.

Organisasjoner som har kontakt med barn og unge i utenforskap, (minoriteter, funksjonsnedsettelse, psykisk helse, økonomisk vanskeligstilte, barnevern og flyktninger).

Fylkeskommunene har i dag et godt samarbeid med flere instanser hvor vi fremover kan sette barn og unges deltakelse enda tydeligere på dagsorden. Det vil kreve en helhetlig innsats og flere møte- og samarbeidsarenaer. Særlig interessant vil det være å få med forskningsmiljøene for å få mer kunnskap, slik at innsatsen kan rettes riktig vei.